

ANTANAS VIENAŽINDYS

Antanas Vienažindys – XIX a. antrosios pusės lietuvių poetas. Jo rašytinis palikimas nėra didelis. Tačiau lietuvių literatūros raidoje jis užima ženklia vietą.

Mažai yra išlikę A. Vienažindžio biografijos duomenų. Į visuomenės pripažintų literatūros kūrėjų gretas jis pateko tik po mirties. Gyvas būdamas, kaip poetas jis garsėjo tik savo gimtosiose vietose ir ten, kur gyveno ir dirbo. Pirmieji jo kūriniai buvo išspausdinti be jo pavardės ir netgi be jo žinios. Pirmąsyk per spaudą supažindinusi visuomenę su A. Vienažindžiu L. Didžiulienė ir pirmasis jo dainų leidėjas J. Zebrys tepateikė vos vieną kitą jo gyvenimo faktą, nors abu jį gerai pažinojo. Kai, praėjus keliolikai metų po poeto mirties, K. Jurgelionis bando apibūdinti poeto asmenį, jis priverstas konstatuoti beveik neturįs kuo remtis ir apie poetą sprendžia iš jo dainų. Tik po Pirmojo pasaulinio karo J. Tumas imasi rinkti medžiagą apie A. Vienažindį iš jį pažinojusių, su juo bendravusių žmonių, ir jam dar pavyksta aptikti daugokai faktų, nužyminčių jo gyvenimo ir kūrybos kelią.

Antanas Vienažindys gimė 1841 m. rugsėjo 26 d. (sen. stiliumi –14 d.)¹ Anapolio palivarke netoli Dusetų (dab. Rokiškio r.) laisvųjų valstiečių valakininkų Justino ir Barboros Vienažindžių šeimoje. To palivarko vietoje dabar belikę medžiai, o Gipėnų kaime prie Sartų ežero tebestovi erdvus senelio namas, kuriame būsimasis poetas leido savo vaikystę ir jaunystę. Jame neseniai įrengtas poeto memorialinis muziejelis.

Anksti Antanas neteko tėvo. Vis dėlto užkuriais atėjęs patėvis Justinas Stauskas, gyvendamas pasiturimai, net tris Vienažindžių vaikus – Antaną, Norbertą ir Juozapą (be jų, dar savo ir poeto motinos sūnų Joną Stauską) – išleido į mokslus.

Baigęs Panevėžio gimnazijos penkias klases², A. Vienažindys 1861 m. kandidatu įstoja į Varniuose tuomet buvusią Telšių (arba Žemaičių) kunigų seminariją³. Čia A. Vienažindys susidomi dainomis, užsirašinėja jas iš mokslo draugų ir pats ima kurti. J. Tumo užrašytas toks poeto pasipasakojimas: „Seminarijoje buvo patogiausia liaudies dainų išmokti: čia suvažiuodavo visų kraštų bernaičiai. Aš jų prisirinkau iš draugų ir išmokau į 150. Antra tiek pats pridainavau. Savo „dainai rinkti“ patogiausia būdavo dideliausioje spintoje, kur klierikai savo drapanas sukabinėja. Nebuvo kitos ramesnės vietos. Įlendu, būdavo, užsidarau ir svajoju, svajoju sau vienas, kartais gailiai verkiu ir dūsauju, kartais dantim griežiu; jausmai šėlsta iki varpelis pašauks kurio užsiėmimo. Iš kiekvieno tokio liūdėjimo spintoje išsinešdavau naują sugalvotą dainą.“⁴ Sukurtąsias dainas išdainuodavęs seminarijos draugams, o, grįžęs į gimtinę, jaunimui, bendraamžiams.

Paskutiniai mokslo metai seminarijoje A. Vienažindžiui sukelia sunkių išgyvenimų. Jį – tiesiogiai ir netiesiogiai – paliečia po 1863 metų sukilimo sekusios carinės valdžios represijos. Ir netolimame viensėdyje gyvenusi Rožė Stauskaitė, poeto mylimoji, ištremiama kartu su tėvais, prijautusiais sukilėliams.

1864 m. A. Vienažindys baigia seminariją. Vikaruoja Panevėžyje, Šiaulėnuose (dab. Radviliškio r.), o nuo 1866 m. – kamendorius Krinčine (dab. Pasvalio r.). Čia jis nelabai paiso luomo varžtų ir bendrauja

¹ Visuose leidiniuose, pradedant J. Tumo, gimimo, o dažniausiai ir mirimo datos nurodomos tokios, kokios įrašytos metrikuose, t. y. senojo stiliaus.

² Gimnazijoje A. Vienažindžio pavardė sulenkinama – jis tampa Vienožinskiu. Taip jis ir pasirašinėjo. Poezijos kūrinius kartais pasirašinėdavo Vienužio slapyvardžiu.

Šalia formos *Vienažindys* spaudoje pasitaiko ir forma *Vienažindis*. Jos vartojimas nėra motyvuotas.

³ Tai rodo Telšių kunigų seminarijos pažymių knyga, apimanti 1857–1864 metus, esanti Valstybinės respublikinės bibliotekos rankraščių skyriuje, f. 90.

⁴ J. Tumas. Lietuvių literatūros draudžiamojo laiko paskaitos. K., 1926, p. 6–7.

su žmonėmis, už tai greitai jų pamilstamas, nusipelno pagarbą. A. Vienažindys daug skaito, kuria. Sukurtas dainas dainuoja kaimo žmonių suėjimuose. Krinčinas – A. Vienažindžio poetinės kūrybos kelio viršūnė.

Tą kelią veikia pakreipia permainos vietinėje bažnytinėje valdžioje. Gretimos Pabiržės parapijos kleboną T. Lichodziejuską (Lichodziejevskį) M. Valančius paskiria dekanu. Persenęs dogmatikas neapkentė jauno A. Vienažindžio polėkių, nemėgo, kad kunigas artimai bendrauja su parapijiečiais, ir ėmė skundinėti jį dvasinei vyresnybei, reikalaujamas iškelti iš Krinčino. Konfliktas baigėsi tuo, kad A. Vienažindys atsidūrė Vainute, nuošalioje Žemaitijos parapijoje, o neilgai trukus vėl priverčiamas kraustytis į kitą vyskupijos galą – Breslaują (dab. Baltarusija, Vitebsko sritis). Bažnytinės vyriausybės persekiojamas, patyręs daugybę nuoskaudų, poetas pasiduoda melancholijai. Išsigelbėjimo ima ieškoti stiklelyje, vis mažiau bekuria. Breslaujos laikotarpiu (1873–1876), galima sakyti, ir baigiasi A. Vienažindžio aktyvios kūrybos metai. Iš čia perkeltas į Laižuvą, dar atkampesnę Žemaitijos pakraščio vietovę, ir tapęs klebonu, besirūpina kasdienine buitimi, asmeniniais ir bažnytiniais reikalais. Poeto užsisklendimas, atitolimas nuo kultūrinio krašto gyvenimo tokiu metu, kai visoje Lietuvoje stiprėjo nacionalinis judėjimas, daugėjo lietuviškų spaudinių, o sykiu – ir rašančių, buvo savotiškas anachronizmas⁵. Deja, dvasininko profesija nuslopino poeto talentą. Dideli bažnytiniai rūpesčiai, kuriuos A. Vienažindys užsikrovė Laižuvoje, įprotis gerti palaužė sveikatą, ir 1892 m. rugpiučio 29 d. (sen. stiliumi – 17 d.) poetas mirė nuo vėžio.

A. Vienažindys buvo prieštaringa, įdomi asmenybė: nors ir būdamas dvasininkas, mėgo bendrauti su paprastais žmonėmis, o tuo metu tai buvo retas atvejis. Jis gerai pažino liaudies buitį, jautė, kuo ji gyvena, ją patraukdavo gyvu būdu, sąmojingumu. Tiesa, anot J. Tumo, jis buvęs „ūmus, greit užsidegdavo, smarkiai supykdamas, ir tas pyktis būdavo didelis“. Bet ir lengvai atsileisdavęs. Antai sužinojęs, kad sesuo Karolina ketina tekėti už „pijoko“, jis rašo patėviui visai nenorįs būsimojo svainio matyti ir atsižadęs sesers. Pamatęs juos gerai sugyvenant, atlyžta. Griežtai kovojo su blogais žmonių įpročiais: bardavo girtuoklius, vaikydamas „vakaruškas“. Sugalvodavęs įvairių, kartais keistų būdų žmonėms paveikti. Pavyzdžiui, laižuviškiai ilgai pasakodavo, kaip jis „šventinęs“ parapijiečių pypkes: įsakęs rūkoriaus jas sunešti ir, sukrautas šventoriuje, lazda sudaužęs.

Poetas turėjęs gerą balsą, mėgęs dainuoti. Su dideliu įsijautimu, pritardamas armonika, jis dainuodavęs savo sukurtas dainas. Beje, šalia kitų veiksmų šitai irgi labai padėjo plisti jo kūrybai liaudyje.

O plisti ji iš tiesų pradėjo anksti. Plito ir gyvu žodžiu, ir nusirašinėjama – kaip A. Strazdo, kitų negausių ligtolinių poetų kūriniai. Iš pradžių A. Vienažindžio dainos dainuojamos gimtiniame, o netrukus pasiekia ir tolimesnes vietas. Pavyzdžiui, nemaža jų Panemunėlio apylinkėse (netoli Rokiškio) yra paskleidęs, daugiausia raštu, liaudies švietėjas J. Katelė⁶ ir pats jų autorius⁷. Anksti pirmąsyk A. Vienažindžio kūrinys pateko ir į spaudą. Kai XIX a. aštunto dešimtmečio pradžioje per rytinį Lietuvos kampą keliavo lenkų etnografas (beje, kilęs nuo Vilniaus, mokėsis Kražiuose) Edvardas Chlopickis, Dusetose jam daug papasakojama apie apsišvietusį kunigą, „turintį didžiulį poetinį talentą“. Savo įspūdžiuose „Iš kelionės po užnemunės šalis“, spausdintuose 1873 metais populiariame lenkų literatūros, mokslo ir meno savaitraštyje *Kiosy* (Varpos), E. Chlopickis itin palankiai atsiliepia apie A. Vienažindį (tikriausiai dėl ano meto sąlygų neminėdamas jo pavardės). Vieną iš keleto gautų eilėraščių – „Pasakyk man, kodėl lakštingėlė“ – jis visą cituoja, pažodžiui išverstą į lenkų kalbą, ir nurodo, kad jis parašytas poeto jaunystėje – „dar prieš apsivelkant kunigo rūbą“. Šis faktas leidžia spręsti, kad tuo metu A. Vienažindys jau buvęs žinomas to krašto žmonių, o jo kūryba – labai mėgstama.

⁵ Manoma, kad gyvenimo pabaigoje A. Vienažindys parašė pasakėčią „Vilkas ir ožys“ – patriotinės tematikos kūrinį.

⁶ Žr. V. Bičiūnas. Kun. Jonas Katelė ir jo laikai. K., 1934, p. 121, 131. Kad J. Katelė turėjęs A. Vienažindžio dainų rankraštį, žr. ten pat, p. 242.

⁷ *Vilniaus žiniuose* (1905.IX.8) J. G. Beržanskis-Klausutis rašo, jog A. Vienažindys „turėjęs daug pažįstamų Panemunėlio parakvijoje, o labiausiai Maškėnų [t. y. Moškėnų] sodoje, ir tarp tų savo pažįstamųjų palikęs daug savųjų dainų, šiandien plačiai pasklidusiųjų po visą Panemunėlio apylinkę“. Viena iš tų jo paliktųjų yra mus pasiekęs „Dainos dūšios“ autorinis rankraštis.

Greitą A. Vienažindžio kūrybos plitimą liaudyje rodo ir rankraštytųjų duomenys. Juose išliko nemaža XIX a. antrosios pusės ranka rašytųjų poezijos rinkinių⁸. Įdomu, kad į tuos, kurie rašyti šiaurės rytų Lietuvoje, arčiau A. Vienažindžio gimtinės, ilgainiui vis daugiau ima patekti A. Vienažindžio eilėraščių. Tuo metu jie buvo nusirašinėjami tikrai gausiai, jeigu J. Tumas teigia, jog „Vienužio dainų yra nesuskaitoma daugybė kopijų“⁹. O konkrečiu pavyzdžiu tą plitimą iliustruoja L. Didžiulienė savo knygoje *Ką aš beatmenu*, aprašydama, kaip ji pirmąsyk susidūrusi su A. Vienažindžio poezija ir kaip gavusi jo eilėraščių nusirašyti¹⁰. Tad poeto eilėraščiai plito liaudyje ne tik dainuojami, bet ir kaip pasiskaitymui skirti literatūros kūriniai. Tiesa, riba tarp plitimo raštu ir dainuojant buvo gana reliatyvi, dažniau pakrypstanti į folkloro pusę.

A. Vienažindys neskyrė savo kūrinių spaudai. Mažai trūko, kad jis būtų likęs žinomas kaip poetas tik siaurame rytų Aukštaitijos plote, o jo dainos – įsiliejusios į tautosaką, pritačiusios prie kitų anoniminių liaudies pamėgtų dainų. Tik prieš mirtį, kaip liudija J. Tumas, „tepavyko įkalbėti jam, kad surašytų [savo dainas], kurias atmena, ir nedrįstų paleisti savo vardą į užmiršimą“¹¹. Gyvendamas Laižuvoje, jis surašo, daugiau ar mažiau patvarkydamas, pageduodamas, 26 savo eilėraščius. Mažo formato rankraštinė knygelė, pavadinta *Dainos lietuvininko Žemaičiuose* ir pasirašyta Vienužio slapyvardžiu, dėl laimingo atsitiktinumo išlikusi nuo pražūties, reprezentuoja geriausiąją poeto kūrybą. Šio autorinio rinkinio būta ne vieno egzemplioriaus. Gavęs vieną iš jų, J. Žebrys veikia po poeto mirties – 1894 m. – Plymute (JAV) išspausdina. Autorinis rinkinys išsaugojo tik dalį A. Vienažindžio kūrybos. Kitų jo kūrinių autografa, poetui mirus, dingo arba buvo sunaikinti. M. Davainis-Silvestraitis mini faktą, kad į poeto laidotuves buvo atvykęs „lietuvių profesorius iš Varšavos [t. y. Varšuvos] gimnazijos“ Adomas Jačinauskas ir išsivežęs daug („arti šimto“) jo sukurtų dainų¹². Tų rankraščių likimas nežinomas. Taip pat teigiama, jog nemažai poeto rankraščių sudeginęs į poeto laidotuves atvykęs poeto brolis Vincentas. Bet ir tai, kas iš A. Vienažindžio kūrybos įėjo į lietuvių literatūrą, leidžia jį statyti greta kitų žymiųjų XIX a. lietuvių rašytojų.

A. Vienažindys – lyrinės prigimties poetas. „Jis, kaip ir daugelis kitų tuo metu, rašė ne literatūrai, bet sau ir savo artimiesiems arba stačiai iš psichologinio reikalo palengvinti savo sielą, išlieti savo jausmus.“¹³ Imlus visokiems išgyvenimams, kurių jam nestigo, A. Vienažindys mokėjo juos giliai atskleisti, meniškai išreikšti – tam geriausiai tiko dainos forma. Ir pats poetas sakosi, kad daina jam, kaip ir paprastam liaudies dainininkui, teikianti nusiramimą, paguodą:

Oi dainos dainelės, jūs mano patieka!
Visi širdies skausmai pas jumis palieka.
Tada aš laimingas, kada jums dainuoju,
Kada savo vargus verkdams išrokuoju...

Daugiausia dainų A. Vienažindžio sukurta jaunystėje¹⁴. Labiausiai jį skatino kurti meilės išgyvenimai.

Jaunystės džiaugsmą, jaunatvišką nerūpestingumą atspindi vienas iš ankstyvųjų eilėraščių „Linksminkimos, linksminkimos“. Tokios pat nuotaikos ir eilėraštis „Kaipgi gražus gražus rūtelių darželis“, paprasčiausiomis poetinėmis priemonėmis perteikias mergelės darželio grožį, o per jį – josios jaunystės džiugesį. Tai vieninteliai giedros nuotaikos, perdėm optimistiški A. Vienažindžio

⁸ Daugiausia juos sudaro ne tik dainos, išgirstos dainuojant ir užsirašytos, bet ir persirašyti iš kitų rinkinių, o vėliau – ir iš periodikos, kalendorių žinomų ir nežinomų autorių sukurti eilėraščiai.

⁹ J. Tumas. *Min. veik.*, p. 55.

¹⁰ Žr. Liudvika Didžiulienė-Žmona. *Ką aš beatmenu*. K., 1926, p. 79–81. Jos rinkinyje surašytos A. Vienažindžio dainos veikiausiai gautos iš J. Katelės.

¹¹ J. Tumas. *Lietuvos tėvynės dainos*. – *Lietuvių literatūros kritika*, I. V., 1971, p. 539.

¹² *Vienybė lietuvininkų*. 1892.X.5, XI.2.

¹³ V. Mykolaitis-Putinas. *Naujoji lietuvių literatūra*, I. K., 1936, p. 45.

¹⁴ A. Vienažindys savo kūrinių parašymo datų nėra nurodęs. Jie chronologizuojami daugiausia pagal tematiką, juose minimas realijas. Minėtieji išlikę XIX a. rankraštiniai linkiniai leidžia kiek tiksliau spręsti apie jų sukūrimo laiką.

kūriniai.

Kitose jaunystės laikotarpiu sukurtose dainose dominuoja meilės tema. Meilė jose iš pradžių – kupina džiaugsmo ir lengvo nerimo dėl jos tvirtumo, tyrumo („Oi, laimingas, kaip laimingas! – / Kas gal pasakyti?– / Kurią dieną savo meilę / Gaunu pamatyti.“) Vėliau, atplėšus mylimą ir netekus vilties jos sulaukti, meilė virsta kančia. Netekimo skausmas įkvėpė poetą sukurti eilėraščius „Sudie, kvietkeli tu brangiausias“, „Kur prapuolė tas kelelis“. Ne tiesiogiai, o alegoriniais, iš ano meto sentimentaliosios literatūros imtais vaizdais apie nelaimingą meilę kalbama eilėraštyje „Vaikščiodams keliu žemybės“. Širdies skausmą dėl jos autorius išsakys ir gerokai vėliau, iš laiko perspektyvos prisimindamas daug dvasinių kančių suteikusių jos baigtį (eilėraštis „Kas suskaitys skausmus ir ašaras mano“).

Išdainuodamas savo jausmus, poetas nejučiom išdainuoja ir kitų žmonių skausmą. Jo artimieji, visa liaudis taip pat prispausta vargų ir „nedalios“. Meilės siejamų žmonių, likimo nesugrąžinamai atskirtų vienas nuo kito, ilgesys nejučiom virsta abipusiu caro žandarų iš gimtinės ištremtų ir joje palikusių žmonių ilgesiu. Poetas skaudžiai pergyvena dėl „brolių, visur išblaškytų“. Bet kuo toliau, tuo labiau blėso viltis, kad jie sugrįš į išsiilgtą tėviškę (eilėraštis „Oi tu sakai sakalėli“).

Liaudies nuotaikas, sunkų jos gyvenimą nacionalinės bei socialinės spaudos metais atspindėjo eilėraštis „Karvelėli paukštužėli“. Valstiečių vargas, nors ir panaikinus baudžiavą, sunki jų padėtis čia perteikti įtaigiais vaizdais. A. Vienažindys užjaučia „žmonelius vargdienėlius“, kuriems „činaunycai“ primanę nuvilktų paskutinę sėmėgėlę, „su dantims sukandę“, ir drauge junta, kad padėti jiems niekuo negalima. Priešintis spaudai jis neragina, nes nemato realios jėgos, kuri galėtų carizmą įveikti, tad telieka „dainuoti, nors ašaros byra“. Slogi visuomeninio gyvenimo atmosfera labai gniuždė poetą.

Su kunigavimo pradžia sietina keletas A. Vienažindžio kūriniai. Grynai praktiniai tikslai – bendraujant su jaunimu, mokant jį gražiai žaisti, dainuoti, drauge dirbti ir šviečiamąjį, auklėjamąjį darbą, – paskatino poetą tuo metu sukurti eilėraščių „Sustokim dabar ratu“, kuriame jaunystės dienų grožio apdainavime prasikiša negriežtas pamokslavimas, moralizavimas. Didaktiniais sumetimais ne vėlesniu kaip Krinčino laikotarpiu buvo sukurti (tiksliau – perkurti, nes tai ne visai originalūs kūriniai) ir buitinius žmonių santykius vaizduojantys eilėraščiai „Kas ten šaukia, kas ten rėkia“ ir „Susiedas laukus apsėjo“.

Nuolatinis bendravimas su žmonėmis bus paskatinęs sukurti vestuvinės tematikos dainų. Dainos „Neik už to bernelio“, „Ar negaili, sesiutėle, rūteliu“ ir „Žirgeliai sukinkyti“ dėl savo skambumo, jausmo gilumo, tikroviškumo, taip pat dėl to, kad puikiausiai atitiko liaudies nuotaikas, išsyk įėjo į liaudies dainininkų repertuarą.

Su paskutiniaisiais poeto gyvenimo Krinčine metais siejamas eilėraštis „Kožnas vienas gan per dienas...“ Tai daryti leidžia konkreti realija – „Podbiržės piktadėjo“, t. y. T. Lichodziejausko, paminėjimas. Kartu tuo metu A. Vienažindys buvo kažkuo užsitraukęs ir pasaulietinės valdžios nemalonę. Be to, matyt, būta ir nesutarimų su namiškiais. Visa tai itin temdė jo nuotaiką. Karštos prigimties, jautrios širdies poetas krinta į nevirtį ir ją išlieja gyvenimo kartėlio kupinomis eilėmis.

Jei ne paskutiniaisiais gyvenimo Krinčine metais, tai jau Vainute ar pačioje gyvenimo Breslaujoje pradžioje A. Vienažindys sukuria eilėraščių „Jau žvaigždė vilties žibėt nustojo“ – „savotišką himną pesimizmui ir rezignacijai, kurį galėjo pagimdyti tik tamsiosios reakcijos sloga, be to, asmeniškai poeto skausmai“¹⁵. „Man vis tiek pat! Man vis tiek pat!“ – kartoja poetas, netekęs vilties sulaukti ko nors šviesesnio, tapęs abejingas ir gėriui, ir blogiui. Eilėraštis atspindi A. Vienažindžio, kaip asmenybės, tragediją. Aišku, poetas nebūtų taip pasidavęs tik savo asmeniniams rūpesčiams, jei tuo metu nebūtų atitrūkęs nuo visuomeninio gyvenimo, jei būtų pasidairęs plačiau – jis būtų išvydęs, kad ir visos liaudies kelias ne rožėmis klotas. Tikriausiai tai, praėjus kuriam laikui, bus norėjęs pasakyti P. Vaičaitis, polemizuodamas su A. Vienažindžiu ir teigdamas, kad širdį nuramina darbas, „kurs naudą Lietuvai gal duot“.

Vis labiau A. Vienažindžiui grimztant į pesimizmą, o drauge vis labiau imant ieškoti paguodos

¹⁵ B. Pranskus. Antanas Vienažindys.– Kn.: Antanas Vienažindys. Ilgu ilgu man ant svieto. V, 1958, p. 15.

religijoje, atsirado eilėraščiai „Saulė užsileido už aukšto kalnelio“, „Kas suskaitys skausmus ir ašaras mano“, „Ilgu ilgu man ant svieta“, „Oigi gražus gražus tolimalis dangus“. Visus juos jungia bendra nuotaika: liūdesys, jausmingas graudėjimas dėl praeities nuoskaudų, palikusią širdyje gilią žaizdą, beviltiškas noras išsivaduoti iš užgriuvusių negandų, galiausiai – mintis, kad pamiršti tai, kas gyvenime buvę nemalonaus, ir pajusti ramybę įmanoma tik užmigus „amžiaus miegu – ant šaltų kapelių“. Veikiausiai šie eilėraščiai bus parašyti vienu metu. Tokią prielaidą paremia minėtieji XIX a. antrosios pusės rankraščiniai rinkiniai: šitie eilėraščiai randami tik tarp vėlyvųjų nuorašų. Konkreti vieno jų – „Oigi gražus gražus tolimalis dangus“ – parašymo data leidžia juos priskirti Breslaujos laikotarpiui.

A. Vienažindžio poezija, kaip minėta, pirmiausia buvo skiriama dainuoti. Autorius ją savo rinkinyje pabrėžtinai vadina dainomis. Kiekviena daina turėjusi ir sukurtą ar pritaikytą melodiją. Labai glaudūs ryšiai sieja A. Vienažindžio kūrybą su liaudies dainomis. Iš jų poetas pirmiausia mokėsi paprastai, apibendrinta forma reikšti gilią mintis, didelius jausmus. Todėl A. Vienažindžio dainų meninės išraiškos priemonės artimos dainuojamosios tautosakos poetikai. Kaip ir liaudies dainininkai, dainą jis neretai pradeda paralelizmu. Vienur tas paralelizmas – paprasčiausias minties pakartojimas, toks būdingas liaudies dainų manierai („Oi tu sakai sakalėli, / Svieta vandravoji... / Oi tu sakai paukštužėli, / Tu toli lekioji...“). Kitur – labiau modifikuotas: gretinami vaizdai papildo vienas kitą ar priešpastatomi („Linksminkimos, linksminkimos, / Pakol jauni esam, / Nebus laiko mums linksmintis, / Kada pasenėsma.“).

A. Vienažindžio kūryboje gausu paralelių tarp žmogaus gyvenimo ir gamtos. Gamtos vaizdo ir jausmo konkrečios apraiškos sugretinimas – mėgstama jo poetinė priemonė („Kaip gaili rasa skalsiai krenta, / Taip mano ašaros rietės“). Dažni jo poezijoje gamtos įvaizdžiai, imti iš liaudies dainų ar labai artimi jiems (sakalėlis, žirgelis juodbėrėlis...). Gamta A. Vienažindžio dainose – ne tik fonas, bet ir vaizdavimo objektas.

Apstu A. Vienažindžio dainose ir poetinės kalbos priemonių, būdingų liaudies dainoms: žodžių samplaikų (*dienas nakteles, siaudžia griaudžia*), tautologinių junginių (*sakal sakalėli*; „Viežlyboms dainelėms, / Gražioms giesmelėms“), perifrasių („Dienos jaunystės, / Stono panystės“) ir pan. Labai mėgstamos vartoti dainuojamojoje tautosakoje stiprias tradicijas turinčios mažybinės bei maloninės formos.

A. Vienažindys, sekdamas liaudies poetais, nesistengė nuosekliai išlaikyti savo dainų metrą. Eilėraščių kalbos dinamiką, transakcentuodama tekstą, sureguliuodavo melodija.

Nors A. Vienažindžio poetinis balsas yra suformuluotas liaudies dainų, tačiau jo kūrybą nemenkai yra paveikusi ir literatūros tradicija. Poetas buvo apsiskaitęs, pats turėjo nemažą biblioteką, gerai pažinojo lenkų poeziją, domėjosi, kiek galima spręsti iš jo kūrybos, rusų, ukrainiečių literatūra. Tad literatūrinės poetikos jis mokėsi ne tik iš ankstesnių lietuvių, bet ir kitų tautų rašytojų kūrinių. A. Vienažindį labai veikė jausmingi to meto rusų ir lenkų romansai. Jiems veikiant atsirado dirbtinio sentimentalumo, užgožiančio natūralų, nuoširdų jausmą.

Esama ir konkrečių paralelių tarp A. Vienažindžio dainų ir kitų tautų poetų kūrinių. Pavyzdžiui, daina „Sunku gyvent našlaitėliams“ labai primena T. Ševčenkos „dumkas“, „Kožnas vienas gan per dienas“ – V. Syrokomlės analogišką eilėraščių, „Susiedas laukus apsėjo“ turi atitikmenį lenkų folklore ir pan. Vienais atvejais poetas tais kūrinių pasinaudoja tarsi išeities tašku išsakyti savo jausmams ir išgyvenimams, kitais – pasiremia ir jų meninės išraiškos bei formos elementais. Bet tai nėra vertimai ar sekimai. Visa, ką iš jų perėmęs, A. Vienažindys yra perleidęs per savo poetinės mąstysenos prizmę, savaip pakreipęs.

Antanas Vienažindys – žymiausias poetas iš negausaus būrio lietuvių rašytojų, kūrusių tarp A. Baranausko ir Maironio. Jo kūriniai gerus tris dešimtmečius buvo liaudies itin mėgstami dainuoti. Visuomeninė A. Vienažindžio poezijos reikšmė labiausiai buvo juntama XIX a. pabaigoje–XX a. pradžioje, kai pavymui išėjo keli jos leidimai ir ji išpopuliarėjo visoje Lietuvoje. Dar ne vieną dešimtmetį liaudis guodėsi A. Vienažindžio eilėraščiu „Karvelėli paukštužėli“ ir kitomis jo dainomis, išsakiusiomis jų nedalią: „Mus, žmonelius vargdienėlius / Tad vargai įveikia. / Mums vaitoti, mums

dainuoti / Ir nenorint reikia.“ Gimtojo krašto ilgesį A. Vienažindžio dainomis išliedavo lietuviai, XIX a. pabaigoje ir ypač XX a. pradžioje išvykę į užjūrius duonos kąsnio ieškoti. To meto emigrantų autorinėse dainose pasitaiko ne tik vaizdų, įvaizdžių, bet ir ištisių motyvų, imtų iš A. Vienažindžio.

Įvairiomis progomis A. Vienažindžio asmuo, jo kūryba prisimenama ir dabar. Skaitytojas poetą vertina už tai, kad jis, pasak E. Mieželaičio, „byloja apie didį grožį, kurį slepia Lietuvos dvasia, apie meilę, didelę ir taurią“. A. Vienažindžio dainų išliekamoji vertė neabejotina – tai jų liaudiškumas, lyrizmas, jausmų gilumas, poetinio žodžio skambumas.

Antanas Vienažindys, *Kaipgi gražus gražus*, paruošė Kostas Aleksynas, Vilnius: Vaga, p. 5–20.